

ASMENŲ LYGIATEISIŠKUMO PRINCIPŲ INTERPRETAVIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO JURISPRUDENCIJOJE

Armanas Abramavičius *

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedra

Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius

Telefonas 236 61 67

Elektroninis paštas Armanas.Abramavicius@tf.vu.lt

Pateikta 2006 m. spalio 30 d., parengta spausdinti 2006 m. lapkričio 17 d.

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjami kai kurie konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo interpretavimo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje aspektai. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnį ir jo sąsajas su kitomis Konstitucijos normomis bei principais, suformulavo gana plačią ir išsamią asmenų lygiateisiškumo principo doktriną. Straipsnyje nurodoma, kad turi būti skiriamas formalus teisinis lygiateisiškumas ir galimybė įgyvendinti turimas teises, kad kai kurie asmenys dėl tam tikrų turinio pobūdžio veiksnių ar subjektyvių priežasčių turi daugiau galimybių įgyvendinti savo konstitucines teises, tačiau tai savaime nereiškia asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimo. Straipsnyje taip pat aptariamos konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo sąsajos su kitomis Konstitucijos nuostatomis.

Pagrindinės sąvokos: konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas, Konstitucinis Teismas, konstitucinė doktrina.

IVADAS

Asmenų lygiateisiškumo principas gali būti nagrinėjamas labai įvairiais teoriniais ir praktiniais aspektais. Šį principą galima nagrinėti jo vietos konstitucinio reguliavimo sistemoje ir santykio su kitais konstituciniais principais (teisingumo, teisminės gynybos, demokratinės valstybės, teisinės valstybės ir pan.) aspektu, galima analizuoti lygiateisiškumo principo įgyvendinimo problematiką, šio principo interpretavimą Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje ir pan. Šiame straipsnyje aptarsiu kai kuriuos asmenų lygiateisiškumo principo interpretavimo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje aspektus. Vargu ar viename straipsnyje galima būtų nuodugnai išnagrinėti šį klausimą. Antai vien tik per pastaruosius trejus metus Konstitucinis Teismas net dvidešimtyje savo nutarimų aptarė įvairius asmenų lygiateisiškumo principo aspektus.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, kaip ir kitose Europos valstybių konstitucijose, yra tiesiogiai įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnį bei šio straipsnio sąsajas su kitomis Konstitucijos normomis ir principais, suformulavo gana plačią ir išsamią asmenų lygiateisiškumo principo doktriną.

Šiame kontekste pažymėtina, kad asmenų lygiateisiškumo principas nėra šiuolaikinių konstitucijų ar teisiniškų atradimas. Kaip sakoma, nauja – tai seniai pamiršta sena.

Jau senovės laikų filosofai savo darbuose nemažai dėmesio skyrė žmonių lygybės sampratai, šio principo esmės ir reikšmės analizei. Aristotelis vieną iš pilietybės bruožų nurodė lygių žmonių santykius. Jis manė, kad lygybę galima pasiekti tikrai nedidelėje ir rinktinėje piliečių grupėje. Kitaip nei Aristotelis, lygybę suprato stoikai. Pasak jų, graikas ir barbaras, kilmingas ir paprastas žmogus, turtingas ir vargšas – visi skelbiami lygūs. Vienintelis esminis skirtumas tarp žmonių yra skirtumas tarp išmintingo ir kvailo, tarp žmogaus, kurį likimas gali vesti, ir to, kurį jis turi tempti. Panašių nuostatų laikėsi ir Ciceronas. Jo nuomone, žmonės, kadangi yra

* Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjas, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedros docentas.

pavaldūs vienai teisei ir dėl to bendrapiliečiai, iš dalies turi būti lygūs. Žmonių lygybės idėją dar stipriau pabrėžė vėlyvieji romėnų stoikai (Senka, Epitetas). Taigi jau senovės laikais buvo sukurti lygiateisiškumo principo atsiradimo ir jo turinio susiformavimo pagrindai.

Dar plačiau antikinė žmonių lygybės idėja buvo pabrėžta ankstyvojoje krikščionybėje.

Lygybė – tai ir vienas iš pagrindinių pirmųjų demokratinių (antifeodalinių) revoliucijų šūkių. Būtent asmenų lygybės principas buvo aktualus siekiant pakeisti, sugriauti luominius feodalines visuomenės santykius. Taigi šiuo laikotarpiu ir lygiateisiškumo principas buvo priešpriešinamas esamai asmenų nelygybei, kurią daugiausia lėmė šių asmenų kilmė, jų priklausymas vienam ar kitam visuomenės luomui. Pažymėtina, kad net ir kai kuriose dabar galiojančiose Europos valstybių konstitucijose įtvirtinant asmenų lygiateisiškumą dažnai nurodomas toks šio principo aspektas. Antai Belgijos Konstitucijos 10 straipsnyje nustatyta, kad valstybėje nėra jokių luominių skirtumų. Danijos Konstitucijos 83 straipsnyje kalbama tik apie privilegijų, kurios yra susijusios su aristokratinėmis kilme, titulu ar vardu, panaikinimą. Taigi šiuo požiūriu reikėtų pripažinti dar Prancūzijos 1789 m. Žmogaus ir piliečio teisių deklaracijoje įtvirtintą nuostatą, pagal kurią „žmonės gimsta ir pasilieka laisvi bei lygiateisiai“, universalumą. Tai trumpa, aiški, bet kartu „talpi“ nuostata, nusakanti labai įvairius asmenų lygiateisiškumo principo aspektus.

DOKTRINOS DĖL KONSTITUCINIO ASMENŲ LYGIATEISIŠKUMO PRINCIPO FORMAVIMAS KONSTITUCINIO TEISMO AKTUOSE

Toliau panagrinėsiu doktrinos dėl konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo formavimą, plėtojimą Konstitucinio Teismo aktuose. Šią analizę pradėsiu nuo keleto bendro pobūdžio pastabų.

Tam tikrą laiką Konstitucinis Teismas, interpretuodamas Konstitucijos 29 straipsnį, pagal kurį prieš įstatymą, teismą ir kitas valstybės institucijas ar pareigūnus visi asmenys yra lygūs, vienu atveju nurodydavo, kad šioje nuostatoje atsispindi „visų asmenų lygybės prieš įstatymą, teismą ir kitas valstybės institucijas ar pareigūnus principas“, kitu atveju šį principą įvardydavo kaip „asmenų lygiateisiškumo principą“. Pažymėtina, kad ir teisinėje literatūroje nagrinėjant Konstitucijos 29 straipsnį kartais teigiama, kad šioje nuostatoje įtvirtintas „asmenų lygiateisiškumo“ [1, p. 123], o kartais – jog „asmenų lygybės principas“ [2, p. 30]¹, t. y. šios sąvokos vartojamos kaip sinonimai. Toks šių sąvokų tapatinimas, mano nuomone, yra ne visai teisingas ir pagrįstas. Viena vertus, Konstitucijos 29 straipsnio nuostata „įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs“ reiškia reikalavimą, kad šalies teisėje pagrindinės teisės ir pareigos kiekvienam asmeniui būtų įtvirtintos lygiai su kitais, be jokių išimčių. Kita vertus, ši nuostata iš esmės reiškia diskrimina-

cijos draudimą. Diskriminacija paprastai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas arba atitinkamų privilegijų teikimas atsižvelgiant į tam tikrus požymius (lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, tikėjimo, pažiūrų ir pan.). Taigi šioje konstitucinėje nuostatoje išreikšta ne asmenų lygybė, o jų teisė turėti lygias teises, t. y. jų lygiateisiškumas. Todėl, manyčiau, kad sąvoka „asmenų lygiateisiškumas“ tiksliau išreiškia minėtos konstitucinės nuostatos esmę ir paskirtį.

Pažymėtina, kad jau nuo 2005 m. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje aiškinant Konstitucijos 29 straipsnį kalbama apie šiame straipsnyje įtvirtintą asmenų lygiateisiškumo principą.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatą, suformulavo bendrąsias asmenų lygiateisiškumo principo doktrinos nuostatas, kuriomis buvo, yra ir bus vadovaujamosi daugelyje Teismo nutarimų sprendžiant, ar teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai.

Antai jau savo pirmuosiuose nutarimuose Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas visų asmenų lygybės principas yra vienas pagrindinių konstitucinių principų, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdamas teisingumą. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pačius faktus savavališkai vertinti skirtingai [3; 4]. Vadovaujantis šiomis Konstitucinio Teismo nutarimuose suformuluotomis doktrininėmis nuostatomis daugeliu atvejų ir vėlesniuose Teismo nutarimuose buvo sprendžiami teisės aktų atitikties Konstitucijos 29 straipsniui klausimai. Antai Konstitucinis Teismas, ištyręs, ar Konstitucijos 29 straipsniui neprieštarauja Baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalis, pagal kurią baudžiamasis įstatymas, švelninantis baudžiamąją atsakomybę, turi grįžtamąją galią, t. y. taikomas asmenims, padariusiems nusikaltimą veiką iki tokio įstatymo įsigaliojimo, nutarė, kad ši įstatymo nuostata Konstitucijai neprieštarauja. Tokia išvada buvo grindžiama tuo, kad BK 7 straipsnio 2 dalies nuostatos nėra diskriminacinės, jos bendrais pagrindais pagal tas pačias sąlygas ir ta pačia tvarka taikytinos visiems pavojingas veikas padariusiems asmenims: įtariamiesiems, kaltinamiesiems, teisiamiesiems, nuteistiems, taip pat asmenims, turintiems teistumą.

Minėtos doktrininės konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo nuostatos buvo plėtojamos, konkretinamos vėlesniuose Konstitucinio Teismo nutarimuose, sprendimuose. Antai buvo konstatuota, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, tokios teisės garantiją [5], kad šis principas reiškia ir „lygų matą“, kai reikia tą pačią normą taikyti skirtingiems asmenims [6]. Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė ir Konstitucijos 29 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse įtvirtintų nuostatų specifškumą. Pavyzdžiui, Teismas vienoje iš konstitucinės justicijos bylų nagrinėdamas klausimą, ar Konstitucijai neprieštarauja tam tikros Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo

¹ Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimuose taip pat vyrauja „asmenų lygybės“ sąvoka.

įstatymo nuostatos, pagal kurias buvo nustatytos skirtingos kaimo ir miesto žemės grąžinimo sąlygos, nurodė, kad Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta formali visų asmenų lygybė, o Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas asmenų nediskriminavimo ir privilegijų neteikimo principas. Šioje konstitucinės justicijos byloje Teismas pažymėjo, kad minėtose ginčijamose įstatymo nuostatose nustatytos nuosavybės teisių į žemę atkūrimo sąlygos skiriasi pagal nuosavybės teisių objektų, o ne nuosavybės teisių subjektų požymius ir dėl to šiuo teisiniu reguliavimu konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas nėra pažeidžiamas [7].

Konstitucinis Teismas, aiškindamas asmenų lygiateisiškumo principą, nurodė ir tai, kad šis principas saisto ne tik institucijas, leidžiančias ir taikančias įstatymus, bet ir kitas teisėkūros bei teisę taikančias institucijas. Antai Konstitucinis Teismas konstatavo, jog visų asmenų lygiateisiškumo principas reiškia, kad atitinkamos rūšies santykių subjektams – visiems vienodais požymiais pasižymintiems asmenims (jų grupėms) turi būti taikomas tas pats įstatymas ar kitas teisės aktas, kad vienodai turi būti taikomos tiek materialiosios, tiek proceso teisės normos [8].

Konstitucinis Teismas, plėtodamas konstitucinę doktriną, atkreipė dėmesį ir į tai, kad asmenų lygiateisiškumo principo turi būti laikomasi ne tik Lietuvos Respublikos piliečių, bet ir užsienio valstybių piliečių bei asmenų be pilietybės atžvilgiu [8], kad šis principas taikytinas ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims [4; 9]. Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas nagrinėjo konstitucinės justicijos bylą, kurioje buvo ginčijami Vyriausybės nutarimai, reguliuojantys alkoholinių gėrimų ženklavimo banderolėmis tvarką. Pagal šių nutarimų ginčijamas nuostatas įmonės, turinčios teisę prekiauti importuotais alkoholiniais gėrimais, ir įmonės, turinčios teisę prekiauti tik Lietuvoje pagamintais alkoholiniais gėrimais, atsidūrė akivaizdžiai skirtingoje teisinėje padėtyje: įmonės, prekiaujančios importuotais alkoholiniais gėrimais, turėjo teisę toliau prekiauti alkoholiniais gėrimais, paženklintais seno pavyzdžio banderolėmis, o įmonės, prekiaujančios tik Lietuvoje pagamintais alkoholiniais gėrimais, tokios teisės neturėjo, joms faktiškai buvo uždrausta prekiauti tokiais gėrimais. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip suteikiantis ūkio subjektams nevienodą, nelygiateisę padėtį, kaip diskriminuojantis tuos ūkio subjektus, kurie turi teisę prekiauti tik Lietuvoje pagamintais alkoholiniais gėrimais, ir dėl to pažeidžiantis Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą asmenų lygybės prieš įstatymą principą [10].

Kalbant apie asmenų lygiateisiškumo principo taikymą fiziniams ir juridiniams asmenims gali kilti klausimas dėl jo taikymo tam tikrų piliečių asociacijoms, bendrijoms ar kitiems susivienijimams, taip pat ir tokiems, kurie neturi juridinio asmens teisių. Šiame kontekste norėčiau prisiminti Konstitucinio Teismo nutarimą „Dėl teisės aktų, kuriais buvo sprendžiami iki Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo Lietuvoje veikusiu valstybinių profesinių sąjungų valdyto turto klausimai, atitikties Konstitucijai“, priimtą vadinamojoje

Anykščių poilsio namų „Šilelis“ byloje. Šios bylos esmė buvo ta, kad buvo ginčijama Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų turto paskirstymo įstatymo nuostata, pagal kurią Anykščių reabilitacijos centro (buvusių poilsio namų „Šilelis“) administracinis pastatas, į kurį asmuo norėjo atkurti nuosavybės teises, buvo perduotas profesinėms sąjungoms. Iš pirmo žvilgsnio lyg ir nedidelėje byloje buvo priimtas ganėtinai didelis ir konceptualus nutarimas, kuriame pagal atitiktį Konstitucijai buvo įvertinti teisės aktai, reglamentuojantys turto perdavimą profesinėms sąjungoms, ir per 30 šių aktų nuostatų buvo pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai. Tačiau atsižvelgiant į mūsų nagrinėjamą temą šis nutarimas dar įdomus ir tuo, kad jame Teismas, aiškindamas Konstitucijos 50 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta, kad „visos profesinės sąjungos turi lygias teises“, pažymėjo, jog negalima nustatyti ir tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį valstybė profesinėms sąjungoms teiktų tokią paramą arba ją teiktų tokiais būdais, kad būtų pažeistas profesinių sąjungų lygiateisiškumas. Šiuo atveju galėtų kilti klausimas, ar profesinių sąjungų lygiateisiškumo principo, įtvirtinto Konstitucijos 50 straipsnio 2 dalyje, pažeidimas reikštų ir Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimą.

Pažymėtina ir tai, kad Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas (diferencijuotas) teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų, kurių padėtis skirtinga, kategorijų atžvilgiu.

Antai vienoje iš Konstitucinio Teismo bylų pareiškėjas ginčijo įstatymo, reguliuojančio piniginių kompensacijų už nekilnojamąjį turtą mokėjimo tvarką, nuostatas, nes, pasak pareiškėjo, pailginus terminus, iki kurių turėjo būti baigta mokėti pinigines kompensacijas, asmuo, kuriam nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą buvo atkurtos mokant piniginę kompensaciją, atsidūrė nelygioje, jį diskriminuojančioje padėtyje kitų asmenų, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą buvo atkurtos grąžinant turtą natūra, atžvilgiu.

Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad dar pačioje restitucijos proceso pradžioje, t. y. 1990 m. lapkričio 15 d., kai buvo priimtas principinis sprendimas, kad būtina atkurti nuosavybės teises, ir vėliau, kai buvo išleistas pirmasis įstatymas, taip pat kiti įstatymai, reguliuojantys nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo santykius, įstatymų leidėjas išskyrė asmenis, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkuriamos grąžinant turtą natūra, ir asmenis, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkuriamos mokant piniginę kompensaciją. Minėtų asmenų grupių išskyrimą lėmė ir tebelemia objektyvios aplinkybės – negalimumas išlikusio nekilnojamojo turto visais atvejais grąžinti natūra. Būtent dėl to, kad nėra galimybės viso išlikusio nekilnojamojo turto grąžinti natūra, valstybė prisiėmė įsipareigojimą nuosavybės teises į turtą, kurio negalima grąžinti natūra, atkurti per tam tikrą laiką sumokant piniginę kompensaciją.

Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad terminų, iki kurių turėjo būti baigta mokėti pinigines kompensacijas,

pratęsimas negali būti vertinamas kaip asmenų, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkuriamos mokant piniginę kompensaciją, diskriminavimas kitų asmenų, t. y. asmenų, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkuriamos gražinant jį natūra, atžvilgiu, nes šių kategorijų asmenų padėtis yra objektyviai skirtinga būtent dėl to, kad vienos kategorijos asmenims turtas yra gražinamas natūra, o kitos kategorijos asmenims turtas natūra nėra gražinamas – už jį per tam tikrą laiką yra kompensuojama pinigais [11].

Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant ir į jų statusą arba padėtį.

Štai 2000 m. Konstitucinis Teismas nagrinėjo bylą dėl Operatyvinės veiklos įstatymo 11 straipsnio atitikties Konstitucijai. Pareiškėjas savo abejones grindė tuo, kad Operatyvinės veiklos įstatymo nuostatos, kuriose nustatyta, jog nusikalstamą veiką imituojantis elgesio modelis gali būti panaudotas prieš kiekvieną asmenį, nepagrįstai susiaurina Respublikos Prezidento ir Seimo nario asmeninio saugumo garantijas, įtvirtintas Konstitucijoje. Šioje byloje Konstitucinis Teismas konstatavo, jog Konstitucijoje įtvirtintas Respublikos Prezidento ir Seimo nario imunitetas – tai asmens neliečiamybės papildomos garantijos, reikalingos ir būtinos to asmens pareigoms tinkamai atlikti. Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, ir Seimo narių, kaip Tautos atstovų, įgyvendinančių jiems Konstitucijos ir įstatymų pavestas pareigas, imunitetas turi užtikrinti, kad Respublikos Prezidentas ir Seimas galėtų nekludomai vykdyti Konstitucijoje nustatytas funkcijas, kad būtų užkirstas kelias galimam vykdamosios valdžios pareigūnų neigiamam poveikiui Respublikos Prezidentui ar Seimo nariams. Dėl šių tikslų Respublikos Prezidento ir Seimo nario asmens neliečiamybės papildomų garantijų nustatymas yra leistinas ir nepaneigia Konstitucijoje (29 str.) įtvirtinto visų asmenų lygiateisiškumo principo [12].

Tačiau nagrinėjamos bylos kontekste Teismas neapsiribojo prieš tai minėtų pareigūnų teisinės padėties skirtumo, palyginti su kitais asmenimis, pagrindimu. Teismas atskirai ištyrė ir Respublikos Prezidento, ir Seimo nario statuso ypatybes, šių asmenų imuniteto apimtį. Šiuo atveju buvo pažymėta, kad nors Konstitucijoje įtvirtintos papildomos Seimo nario neliečiamumo garantijos, palyginti su asmens neliečiamumo garantijomis, vis dėlto Seimo nario imunitetas yra siauresnis negu Respublikos Prezidento. Seimo narys Seimo sutikimu gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, o savo pareigas einantis Respublikos Prezidentas – ne. Todėl Konstitucinis Teismas pripažino, kad Operatyvinės veiklos įstatymo 11 straipsnis ta apimtimi, kuria leidžiama taikyti modelį Respublikos Prezidentui, prieštarauja Konstitucijai [12].

Taip pat reikėtų paminėti, kad pagal Konstituciją kai kuriems asmenims yra nustatytos išskirtinės jų neliečiamumo garantijos. Antai pagal Konstituciją Respublikos Prezidento asmuo neliečiamas: kol eina savo pareigas, jis negali būti suimtas, patrauktas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn. Neliečiamas ir Seimo nario asmuo – Seimo narys be Seimo sutikimo

negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, suimamas, negali būti kitaip suvaržoma jo laisvė.

Taigi atskleidžiant nuostatų dėl lygiateisiškumo turinį reikia atsižvelgti į tai, kad turi būti skiriamas formalus teisinis lygiateisiškumas ir galimybė įgyvendinti turimas teises. Teisių turėjimas ir galimybė jas įgyvendinti yra skirtingi dalykai. Kai kurie asmenys dėl tam tikrų turtinio pobūdžio veiksmų ar tam tikrų subjektyvių priežasčių (pvz., yra labiau išsilavinę, turi pažįstamų medikų ir pan.) turi daugiau galimybių įgyvendinti savo konstitucines teises, tačiau tai dar savaime nereiškia, kad pažeidžiamas asmenų lygiateisiškumo principas.

Taigi lygiateisiškumo principas dar nereiškia, kad jį įgyvendinant, jo siekiant galima suvienodinti visas asmenų, kurių statusas skiriasi, teises. Kaip jau minėta, teisinės asmenų padėties skirtumai lemia ir nevienodą teisinį reguliavimą. Šiuo atveju siekiant tam tikro vienodumo gali būti pažeidžiamos kitos konstitucinės vertybės.

Pavyzdžiui, kitiems pareigūnams teisės aktuose nustatytas tokias pat neliečiamumo garantijas kaip ir teisėjams (jeigu tai nėra numatyta Konstitucijoje), galėtų kilti klausimas, ar toks teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai.

Kalbant apie galimybę įstatyme nustatyti nevienodą (diferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų, kurių padėtis skirtinga, kategorijų atžvilgiu, reikia turėti omenyje, kad Teismas yra konstatavęs, jog teisinio reguliavimo būdą ir turinį gali lemti socialinio gyvenimo įvairovė. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas visų asmenų lygiateisiškumo principas apima ir diskriminacijos bei privilegijų draudimą.

Tačiau diskriminacija arba privilegijomis diferencijuotas teisinis reguliavimas nelaikytinas, jei jis taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu taip siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų. Diskriminaciniams ribojimams nepriskiriami ir specialūs reikalavimai arba tam tikros sąlygos, jei jų nustatymas būna susijęs su reguliuojamų santykių ypatumais [13].

Aiškindamas konstitucinį asmenų lygiateisiškumo principą Teismas pabrėžė ir tai, kad asmenų lygybės problema įstatymuose negali būti tinkamai išspręsta kiekvienu atveju neįvertinus, ar pagrįstai jų atžvilgiu yra nustatomi teisinio reguliavimo ypatumai [6; 14].

Vertinant, ar pagrįstai nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias aplinkybes. Pirmiausia turi būti įvertinti atitinkamų subjektų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai; antra, reikia atsižvelgti į teisės aktų suderinamumą pagal jų hierarchiją, reguliavimo apimtį ir kt.; trečia, būtina įvertinti, ar teisės normos, nustatančios specialias sąlygas, atitinka teisės akto paskirtį ir tikslą [6].

Šiuo požiūriu įdomus yra Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriame buvo tiriama, ar Visuomenės informavimo įstatymo nuostata, įtvirtinti žurnalisto, viešosios informacijos rengėjo, platintojo teisę neatskleisti informacijos šaltinio, atitinka Konstituciją.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad žurnalisto teisė išsaugoti informacijos šaltinio paslaptį, neatskleisti informacijos šaltinio yra viena iš žiniasklaidos laisvės sąlygų. Tačiau buvo pabrėžta ir tai, kad kilus klausimui, ar turi būti atskleista informacijos šaltinio paslaptis, kiekvienu konkrečiu atveju reikia įvertinti, ar neatskleidžiant informacijos šaltinio nebus pažeistos Konstitucijos saugomos vertybės. Kartu Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad ginčijama įstatymo nuostata suteikia teisę žurnalistui neatskleisti informacijos šaltinio visais atvejais, net ir tais, kai demokratinėje valstybėje informacijos šaltinį teismo sprendimu atskleisti yra būtina dėl gyvybiškai svarbių arba kitų ypač reikšmingų visuomenės interesų, taip pat siekiant užtikrinti, kad būtų apgintos asmenų konstitucinės teisės ir laisvės ir kad būtų vykdomas teisingumas. Tuo remdamasis Konstitucinis Teismas nutarė, kad ginčijamame įstatyme nustačius, jog žurnalistas turi teisę išsaugoti informacijos šaltinio paslaptį, neatskleisti informacijos šaltinio net ir teismui, nors informacijos šaltinį atskleisti būtina tam, kad būtų vykdomas teisingumas, nepaisoma konstitucinio asmenų lygybės prieš teisumą principo.

Interpretuodamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės prieš įstatymą principas būtų pažeidžiamas, jei tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas [15; 8].

Šiame kontekste galima būtų prisiminti Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimą, kuriame buvo tiriama, ar kai kurie teisės aktai, reguliuojantys valstybės tarnybos santykius, atitinka Konstituciją ir įstatymus. Vienas iš tokių tirtų teisės aktų buvo Vyriausybės nutarimu patvirtintos Valstybės tarnautojo darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės. Šiose taisyklėse buvo nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį tais atvejais, kai valstybės arba savivaldybės institucijai neužtekdavo paskirtų lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui mokėti, tokių tarnautojų darbo užmokestis buvo mažinamas taikant indeksavimo koeficientą.

Vertindamas šią teisinę padėtį Konstitucinis Teismas konstatavo, kad tokiu teisiniu reguliavimu buvo sudarytos prielaidos valstybės tarnautojams atsidurti skirtingoje teisinėje padėtyje priklausomai nuo to, ar atitinkamai valstybės ar savivaldybės institucijai buvo skirta pakankamai lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui, ar tokių lėšų joms trūksta.

Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė, kad toks teisinis reguliavimas, kai valstybės tarnautojai atsiduria nevienodoje teisinėje padėtyje dėl to, kad jiems už atliktą darbą sumokama atsižvelgiant į tai, kiek lėšų darbo užmokesčiui skirta atitinkamai valstybės ar savivaldybės institucijai, negali būti pripažįstamas konstituciškai pagrįstu.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad tokiu teisiniu reguliavimu yra sudaromos prielaidos pažeisti Kons-

titucijos 29 straipsnyje įtvirtintą konstitucinį asmenų lygiateisiškumo principą.

KONSTITUCINIO ASMENŲ LYGIATEISIŠKUMO PRINCIPŲ SAŠAJOS SU KITOMIS KONSTITUCIJOS NUOSTATOMIS

Toliau norėčiau aptarti asmenų lygiateisiškumo principą viso konstitucinio teisinio reguliavimo kontekste, arba, kitaip tariant, šio principo sąsajas su kitomis Konstitucijos nuostatomis.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje apie asmenų lygiateisiškumą bendriausia prasme kalbama 29 straipsnyje. Tačiau Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra ir kitų straipsnių, kuriuose atskirai pabrėžiamas pats lygiateisiškumas. Antai pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 33 straipsnio pirmąją dalį „piliečiai turi teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, pagal 38 straipsnio penktąją dalį „sutuoktinių teisės šeimoje lygios“. Konstitucijoje nurodoma, kad Respublikos Prezidentas, Seimo nariai, savivaldybių tarybų nariai renkami remiantis lygia rinkimų teise, kad Respublikos Prezidentas prisiekia būti visiems lygiai teisingas ir pan.

Konstitucinis Teismas, analizuodamas asmenų lygiateisiškumo principą viso konstitucinio teisinio reguliavimo kontekste, yra pažymėjęs, kad šis principas aiškintinas neatsiejamai nuo kitų Konstitucijos nuostatų, *inter alia*, nuo nuostatų, įtvirtinančių asmens teises ir laisves, taip pat nuo konstitucinio teisinės valstybės principo [16]. Nagrinėdamas konstitucinės justicijos bylą dėl tam tikrų BPK nuostatų atitikties Konstitucijai, Konstitucinis Teismas pabrėžė šio konstitucinio principo sąsajas su Konstitucijoje įtvirtinta asmens teise kreiptis į teismą, asmens teise į teisingą ir nešališką teismą, Konstitucijoje įtvirtintu teisėjo ir teismų nepriklausomumu.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje buvo atskleisti labai įvairūs asmenų lygiateisiškumo principo sąsajų su kitomis Konstitucijos nuostatomis aspektai. Pavyzdžiui, aiškinant konstitucinį teisinės valstybės principą buvo pažymėta, kad vienas iš reikalavimų, kylančių iš šio principo, yra tas, kad teisę taikančios institucijos turi paisyti asmenų lygiateisiškumo reikalavimo, jog vienas iš daugelio konstitucinio teisinės valstybės principo aspektų (tiesiogiai susijęs su konstituciniu asmenų lygiateisiškumo principu) – tai, kad panašios bylos turi būti sprendžiamos panašiai [17].

Konstitucinis Teismas, interpretuodamas Konstitucijos 33 straipsnio pirmosios dalies nuostatą „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, Konstitucijos 48 straipsnio nuostatą „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstatavo, kad šios nuostatos tiesiogiai susijusios su visų asmenų lygiateisiškumo principu [18; 17].

Savo nutarimuose Konstitucinis Teismas nemažai dėmesio skyrė ir asmenų lygiateisiškumo principo sąsajoms su Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtintais ūkinės veiklos konstituciniais pagrindais. Konstitucinis Tei-

smas pabrėžė, kad asmens ūkinės veiklos laisvė yra neatsiejama ir nuo reikalavimo paisyti ūkio subjektų lygiateisiškumo, kad priešingu atveju ūkinės veiklos teisinis reguliavimas būtų nelaikytinas tarnaujančiu bendrai tautos gerovei. Kartu Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į reguliuojamų ūkio santykių svarbą ir pobūdį, gali diferencijuotai reguliuoti ūkinę veiklą arba nustatyti tam tikras jos sąlygas, kad atskirų ūkio subjektų išskyrimą, jų teisinės padėties diferencijuotą nustatymą reikia sieti su valstybės keliama tikslais ūkio srityje, siekiu atitinkamai sutvarkyti šalies ūkį [19].

Šiame kontekste būtų galima paminėti Konstitucinio Teismo nutarimą, kuriame buvo tiriama, ar tam tikros Medžioklės įstatymo nuostatos atitinka Konstituciją. Šiame nutarime buvo konstatuota, kad dėl Medžioklės įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje nustatyto teisinio reguliavimo medžioklės plotų naudotojai, sudarę medžioklės plotų nuomos sutartis 2001 m. gruodžio 29 d. ir vėliau, atsidūrė nevienodoje padėtyje, palyginti su kitais medžioklės plotų naudotojais, kurie medžioklės plotų nuomos sutartis sudarė iki 2001 m. gruodžio 29 d., taigi šių asmenų atžvilgiu buvo pažeistas Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas visų asmenų lygiateisiškumo principas [19].

Konstitucinis Teismas aptarė asmenų lygiateisiškumo principo sąsajas ir su Konstitucijoje įtvirtintu Seimo nario laisvu mandatu. Tai buvo padaryta konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo tiriama, ar Seimo statuto nuostatos, leidžiančios Seimo nariui gauti atlyginimą ne tik už kūrybinę, bet ir už pedagoginę veiklą, neprieštarauja Konstitucijai. Šiuo atveju atrodytų nedidelė byla išsiplėtojo ir tapo ganėtinai plačios apimties byla, kurioje buvo pateikti ir išsami Seimo nario konstitucinio statuso samprata. Būtent šioje byloje Teismas konstatavo, kad Konstitucijoje įtvirtintas Seimo nario laisvas mandatas atskleidžia Seimo nario, kaip Tautos atstovo, konstitucinio teisinio statuso esmę ir yra glaudžiai susijęs su Seimo narių lygybe. Pagal Konstituciją kiekvienas Seimo narys atstovauja visai Tautai. Visi Seimo nariai yra lygūs, jie turi turėti vienodas galimybes dalyvauti Seimo darbe. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad jeigu Seimo narių teisės būtų diferencijuojamos taip, kad faktiškai jiems būtų nustatytos nevienodos galimybės dalyvauti Seimo darbe, tai būtų pažeidžiamas esminis šios atstovaujamosios institucijos principas – parlamento narių lygybė, vadinasi, Seimo nariai neturėtų galimybių Seime atstovauti visai Tautai, reikšti visos Tautos interesus. Seimo nario laisvo mandato ir Seimo narių lygybės principų turi būti laikomasi ir nustatant Seimo vidinę struktūrą. Konstitucijoje įtvirtintas Seimo nario laisvas mandatas – viena iš Seimo narių veiklos savarankiškumo ir lygiateisiškumo garantijų [20].

Konstitucijos 29 straipsnio santykio su kitomis Konstitucijos nuostatomis aspektu įdomi byla, kurioje tiriama, ar Respublikos Prezidento dekretas, kuriuo buvo suteikta pilietybė išimties tvarka, atitinka Konstituciją. Šioje byloje kilo klausimas dėl Konstitucijos 82 straipsnio pirmosios dalies nuostatos, kad Respublikos

Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, santykio su Konstitucijos 29 straipsnio nuostatomis. Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, kartu su Konstitucijos 29 straipsnio nuostata, kad valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, reiškia ne tik tai, kad Respublikos Prezidentas turi pareigą lygiai traktuoti visus asmenis, kuriems yra skirta teisės norma, bet ir tai, kad Respublikos Prezidentas turi pareigą visiems asmenims tą teisės normą taikyti lygiai teisingai. Teismas taip pat pabrėžė, jog Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies nuostata, kad valstybės institucijoms arba pareigūnams visi asmenys lygūs, 82 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, negali būti aiškinamos kaip reiškiančios esą pagal šias nuostatas Respublikos Prezidentas visiems lygiai teisingas būtų ir tuo atveju, jeigu teisės norma būtų visiems asmenims taikoma vienodai neteisingai.

Konstitucinis Teismas ne tik atskleidė šių konstitucinių nuostatų sąsajas, bet kartu nurodė ir jų skirtumus. Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies pažeidimas visais atvejais yra formalios asmenų lygybės principo pažeidimas, o Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatoje įtvirtinta ne tik Respublikos Prezidento pareiga nepažeisti formalios asmenų lygybės principo, bet ir jo pareiga įgyvendinant jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus neveikti taip, kad asmenys (jų grupės), dėl kurių Respublikos Prezidentas priima sprendimus, sąmoningai būtų traktuojami ne lygiai teisingai. Konstitucinis Teismas konstatavo, jog Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, būtų pažeista ne visais atvejais, kai yra pažeidžiama Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalis (formalios asmenų lygybės principas), bet tik tada, kai Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, sąmoningai veikia taip, kad asmenys (jų grupės), dėl kurių jis priima sprendimus, būtų traktuojami ne lygiai teisingai.

Taigi, pasak Konstitucinio Teismo, vien tai, kad Respublikos Prezidento dekretas yra pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, savaime nereiškia, jog išleisdamas tokį dekretą Respublikos Prezidentas pažeidė Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas. Sprendžiant, ar išleisdamas Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai prieštaraujančią dekretą Respublikos Prezidentas kartu nepažeidė ir Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad Respublikos Prezidentas turi būti visiems lygiai teisingas, būtina įvertinti ne tik Respublikos Prezidento dekreto turinį, bet ir faktines tokio dekreto išleidimo aplinkybes [8].

Konstitucinis Teismas, interpretuodamas asmenų lygiateisiškumo principą, atskleidė ir tam tikrus šio principo bei Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisės kreiptis į teismą ir asmens teisės į teisingą ir nešališką teismą santykio aspektus.

Vienoje iš Konstitucinio Teismo bylų buvo tiriami teisės aktai, reguliuojantys su valstybės paslapties dis-

ponavimu susijusius santykius. Šioje byloje teisės aktu prieštaravimas Konstitucijos 29 straipsniui grindžiamas tuo, kad pagal nustatytąjį teisinį reguliavimą per civilinės bylos nagrinėjimą teisme su informacija, esančia valstybės paslaptimi, galėjo susipažinti tik teismas (teisėjas), o byloje dalyvaujantys asmenys tokios teisės neturėjo. Teismas konstatavo, kad byloje dalyvaujančių asmenų teisinio lygiateisiškumo esmė – asmenų lygybė teismui, o ne ginčą sprendžiančio teismo (teisėjo) ir byloje dalyvaujančių asmenų lygybė.

Šiame kontekste reiktų paminėti ir Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimą, kuriame buvo tiriama tam tikrų Baudžiamojo proceso kodekso nuostatų atitikties Konstitucijai, *inter alia*, Konstitucijos 29 straipsniui.

Šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjas atitiktis Konstitucijai aspektu ginčijo tam tikras BPK nuostatas, įtvirtinančias privataus kaltinimo institutą. Pagal šias nuostatas tam tikrų kategorijų bylose (vadinamosiose privataus kaltinimo bylose) neprivalėjo būti atliekamas ikiteisminis tyrimas ir neturėjo būti teisme palaikomas valstybinis kaltinimas.

Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad įstatymu reglamentuojamas baudžiamojo proceso santykius įstatymų leidėjas turi gana plačią diskreciją. Antai įstatymų leidėjas įstatymu gali nustatyti skirtingas baudžiamojo proceso rūšis, kartu ir baudžiamojo proceso ypatumus tiriant tam tikras nusikalstamas veikas ir (arba) nagrinėjant atskirų kategorijų baudžiamąsias bylas, *inter alia*, skirtingas tam tikrų nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo taisykles, baudžiamojo proceso dalyvių teisinio statuso ypatumus ir kt. Pasak Teismo, bendrojo baudžiamojo proceso modelio konstitucinis įtvirtinimas savaime nepanaikina galimybės baudžiamojo proceso santykius reguliuoti ir taip, kad tam tikrais atvejais ikiteisminis tyrimas nebūtų atliekamas ir (arba) valstybinis kaltinimas teisme nebūtų palaikomas; Konstitucija neužkerta kelio įstatymu įtvirtinti ir tokias baudžiamojo proceso rūšis, kurios daugiau ar mažiau skiriasi nuo bendrojo baudžiamojo proceso konstitucinio modelio, tačiau bet kokių šio modelio išimčių nustatymas turi būti konstituciškai pagrįstas.

Kartu Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad pagal Konstituciją teisinis reguliavimas turi būti toks, kad baudžiamojo proceso dalyviai, turintys tą patį procesinį teisinį statusą (nukentėjusieji, asmenys, įtariami padarę nusikalstamą veiką, kaltinamieji, liudytojai, gynėjai ir kt.), būtų traktuojami vienodai. Taigi tą patį procesinį statusą turintys baudžiamojo proceso dalyviai turi turėti ir tokias pačias teises bei pareigas, nebent tarp jų būtų tokio pobūdžio ir tokio masto skirtumų, kad nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinių teisinės valstybės ir asmenų lygiateisiškumo principų [21].

IŠVADOS

Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas yra pamatinis šiuolaikinės demokratinės valstybės ir jos teisės principas, kurio atsiradimo ir jo turinio susiforma-

vimo pagrindai buvo pradėti kurti jau senovės laikų filosofijos darbuose.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnį ir jo sąsajas su kitomis Konstitucijos normomis bei principais, suformulavo gana plačią ir išsamią asmenų lygiateisiškumo principo doktriną.

Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pačius faktus savavališkai vertinti skirtingai. Šio konstitucinio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą.

Konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo turi būti laikomasi ne tik Lietuvos Respublikos piliečių, bet ir užsienio valstybių piliečių bei asmenų be pilietybės atžvilgiu, šis principas taikytinas ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims.

Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas (diferencijuotas) teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų, kurių padėtis skirtinga, kategorijų atžvilgiu – tarp šių asmenų kategorijų turi būti tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas aiškintinas ir neatsiejamas nuo kitų Konstitucijos nuostatų, *inter alia*, nuo nuostatų, įtvirtinančių asmens teises ir laisves, taip pat nuo konstitucinio teisinės valstybės principo.

LITERATŪRA

1. **Birmontienė T.** Žmogaus teisių problemos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimuose // Konstitucinė justicija: dabartis ir ateitis. – Vilnius, 1998.
2. **Žilys J.** Konstitucinis Teismas ir Lietuvos teisės raida // Konstitucinė justicija: dabartis ir ateitis. – Vilnius, 1998.
3. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 1996 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio pirmosios dalies bei 50 straipsnio pirmosios dalies normų ir Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymo 2 straipsnio antrosios dalies bei 14 straipsnio šeštosios dalies nuostatų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 1996. Nr. 9-228.
4. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 30 d. nutarimo Nr. 1164 „Dėl dalies Žemės ūkio ministerijos įmonių paskolų kapitalizavimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 13 straipsniui, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 9 straipsniui ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio pirmajai daliai“ // Žinios. 1996. Nr. 20-537.
5. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 1998 m. spalio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 4 straipsnio 1, 4, 9 ir 11 dalių, 8 straipsnio 1 dalies, 15 straipsnio 2 punkto ir 20 straipsnio 1, 2, 3 bei 4 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos“ // Žinios. 1998. Nr. 95-2642.
6. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos ad-

- ministracinių teisės pažeidimų kodekso 50 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 1997. Nr. 104-2644.
7. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2, 3, 4 ir 5 dalių, 12 straipsnio 3 punkto, 16 straipsnio 3 dalies ir šio straipsnio 9 dalies 5 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl šio įstatymo 5 straipsnio 2, 3, 4 bei 5 dalių ir 12 straipsnio 3 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų išigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo 8 straipsniui“ // Žinios. 2001. Nr. 29-938, atitaisymas – 2001-04-06, Nr. 30.
  8. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. balandžio 11 d. dekretu Nr. 40 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka suteikiama Jurijui Borisovui, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio 1 daliai“ // Žinios. 2003. Nr. 124-5643.
  9. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo 37 straipsnio pirmosios dalies 7 punkto, 39 straipsnio, 40 straipsnio pirmosios bei antrosios dalių, 45 straipsnio ir 46 straipsnio antrosios bei trečiosios dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 1996. Nr. 36-915.
  10. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 14 d. nutarimo Nr. 36 „Dėl 1998 metų pavyzdžio banderolių tabako gaminiams ir alkoholiniams gėrimams ženklinti įvedimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos įmonių įstatymo 8 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 1 daliai“ // Žinios. 2000. Nr. 17-419.
  11. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymo 7 straipsnio 1 dalies (1999 m. gruodžio 23 d. redakcija) bei 2 dalies (1999 m. gruodžio 23 d. redakcija) ir dėl Lietuvos Respublikos kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat valstybės garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymo 7 straipsnio 1 dalies (2003 m. spalio 14 d. redakcija) bei 2 dalies (2003 m. spalio 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 2005. Nr. 152-5605.
  12. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 2000. Nr. 39-1105.
  13. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo pakeitimo ir papildymo“ nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimu Nr. 1156 patvirtintų Valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 84 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 45 straipsnio 4 daliai (1994 m. liepos 18 d. redakcija)“ // Žinios. 2003. Nr. 115-5221.
  14. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 2002. Nr. 104-4675.
  15. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos butų privatizavimo įstatymo 5 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 1996. Nr. 114-2643.
  16. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 163-2 straipsnio (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 5 dalies ir šio straipsnio (2003 m. liepos 4 d. redakcija) 6 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 2005. Nr. 134-4819.
  17. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ // Žinios. 2004. Nr. 181-6708.
  18. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugpjūčio 27 d. nutarimo Nr. 942 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygų dalinio pakeitimo“ 6 ir 7.2 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymo 22 straipsniui“ // Žinios. 2001. Nr. 107-3885.
  19. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 7 straipsnio 2 dalies, 8 straipsnio 1, 9, 10 dalių, 13 straipsnio 2 dalies, 18 straipsnio 7 dalies ir 22 straipsnio 3, 6, 7 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 2005. Nr. 63-2235.
  20. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 15 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 2004. Nr. 105-3894.
  21. **Lietuvos Respublikos** Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 131 straipsnio 4 dalies (2001 m. rugsėjo 11 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 234 straipsnio 5 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 244 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 407 straipsnio (2003 m. birželio 19 d. redakcija), 408 straipsnio 1 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 412 straipsnio 2 ir 3 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 413 straipsnio 5 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 414 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl pareiškėjo – Šiaulių rajono apylinkės teismo prašymų ištirti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 410 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Žinios. 2006. Nr. 7-254.

INTERPRETATION OF THE PRINCIPLE OF EQUAL RIGHTS OF PERSONS IN THE JURISPRUDENCE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Armanas Abramavičius*
Vilnius University

Summary

Some aspects of the interpretation of the constitutional principle of equal rights of persons in the jurisprudence of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania are discussed in the article. While construing Article 29 of the Constitution and its links with other norms and principles of the Constitution, the Constitutional Court has formed quite an extensive and thorough doctrine of the principle of equal rights of persons.

Thus, in more than one of its legal acts, the Constitutional Court has noted that the principle of equal rights of persons obliges to assess the equal facts in the same way from the legal point of view and prohibits from arbitrary assessing the equal facts in a different way and that this principle of equal rights of persons must be followed while passing laws, applying them and administering justice. The Constitutional Court has also drawn attention to the fact that the principle of equal rights of persons must be followed not only in the aspect of citizens of the Republic of Lithuania, but also of citizens of foreign states and persons without citizenship, and that this principle is applicable not only to natural but also to legal persons. The Constitutional Court has also held that the constitutional principle of equal rights of persons does not deny the possibility to treat people in a different way while taking account of their status and position, that special requirements or certain conditions are also not attributed to the discriminative restrictions, when their establishment is related to the peculiarities of the regulated relations.

It is also indicated in the article that the formal legal equality and the possibility to implement the enjoyed rights must be distinguished, and that some persons have more possibilities to implement their constitutional rights due to the factors of certain property character or certain subjective reasons (for example, they are more educated, etc.), however, this does not in itself mean a violation of the principle of equal rights of persons.

The links of the constitutional principle of equal rights of persons with other provisions of the Constitution are also discussed in the article.

Keywords: constitutional principle of equal rights of persons, Constitutional Court, constitutional doctrine.

---

* Justice of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, Vilnius University, Faculty of Law, Department of Criminal Law, Assoc. Prof.